

Čistý a nečistý / Pravý a nepravý

Ve všech jazycích najdeme v pozoruhodné analogii dvojice slov, označujících významné životní směry, významná životní zaměření, rozhodující druhy praxe a stěžejní typy lidských vlastností. Stojí za to se poohlédnout po etymologických kořenech a souvislostech oněch dvojic. V češtině došlo ke zcela mimořádnému etymologickému sjednocení celé dlouhé řady slov, která svými významovými souvislostmi zasahují nejrozmanitější obory a dokonce úrovně skutečností a činností, kolem rozlišení prostoru, terénu, ale také tělesné rozprostraněnosti atd.atd., na směr či stranu „pravou“ a „levou“ (eventuelně a asi původně „nepravou“). Docela zvláštní dvojicí je protiva „čistý“ a „nečistý“, kde rozpětí významů se klene od prosté tělesné čistoty přes čistotu rituální až po čistotu mravní, myšlenkovou a duchovní. Základní rozdíl této dvojice od dvojic výše zmíněných (pravý - nepravý, spravedlivý - nespravedlivý, právo - bezpráví atd.) spočívá v tom, že čistota (čistotnost) se může stát obsesí, aniž by rozlišení mezi čistým a nečistým mělo samo v sobě nějaký korektiv (korigováno může a dokonce musí být odjinud, z jiné perspektivy). Právě proto není tato dvojice stejně závažná a má mnohem menší důsažnost, neboť kromě jiného její metaforické významové momenty zřetelně ztrácejí na zřetelnosti a přesnosti. Nečisté myšlení může být chápáno opět v různých významových zaměřeních - může jít o nečistotu logickou, myšlenkově koncepční či dokonce strategickou, ale také o nečistotu mravní apod. A tak se ukazuje, že z filosofického hlediska nelze na této dvojici stavět podobným způsobem, jak to dovoluje ono hnízdo dvojic, spojených s etymologickým základem rozlišení na stranu pravou a levou (nepravou).

(Písek, 000430-1.)